

venec, mimo tega ji cena ni visoka; broširan izvod namreč velja 90 kr., vezan 1 gld. Dobiva se pri »Hrvatskem pedagojsko-književnem Sboru« v Zagrebu.

Slepár Valvasor. — Veliko ime nepozabnega našega zgodovinarja Valvasorja je nekoliko let po njega smrti zlorabil slepár, ki se je potikal po nekaterih nemških mestih in napósled različnim dvorom razkrival dozdevne zarote. O početji tega slepárja, kateri si je poleg imena »Valvasor« nadeval tudi ime »Premegg« — pravega imena ni mōči določiti — pripoveduje nam prav tako zanimiva kakor redka knjiga »Die Europäische Fama«, velik zbornik, kateri je izšel na Nemškem v minulem stoletji. Poročilo navedene knjige slōve v nje XVII. delu na strani 262. i. sl. doslovno tako-le:

»*Valvasor*, ein Betrüger, welcher zu Breslau 1714 im Arrest gesessen, sich aber gehends (rasch) Franz Antoni *Premegg* von *Lemburg* einen *Edelman* aus *Krain* genennet. Dieser schrieb den 10. August 1714 zwei Schreiben aus Wien nach Hannover, ob (als) hätten zwei fingirte Franzosen St. Clou und St. Martin, einen gottlosen Anschlag gefasst, den damaligen Churfürsten zu Hannover, nunmehrigen König von Grossbritannien mit Gift aus dem Wege zu räumen.«

»Hievon gab dieser *Lemburg* dem Hofe im ersten Schreiben Nachricht und in einem anderen Briefe sendete er selbst das Gift hinach, um seine Delation desto glaubwürdiger zu machen, und mit solcher Entdeckung ein grosses Gratial (Belohnung) zu verdienen. Allein dieser erste Anschlag schlug fehl, weil man dem Lügner nicht glaubte oder doch ohne seinen Beitrag sich in Sicherheit zu halten getraute.«

»Solchem nach gieng der *Lemburg* über Frankfurt a. M. nach Breslau, *nahm daselbst das Prädikat* (den Beinamen) *Valvasor* an und schrieb sub dato den 3. Dezember 1714 an *Königliche Majestät in Polen*, welchergestalt (dass) 2 Schwedische Offiziere Cronstern und Donstall den Anschlag mit Gift wider S. Majestät concertiret. Weil nun sein Brief am polnischen Hofe mehr Argwohn erweckte, musste der Obrist und Generaladjutant von Gfug in Breslau nachforschen und bei solchem Zustand kam der *sogenannte Valvasor* den 20. Dezember 1714 in Arrest, worinnen er 1½ Jahre zubrachte und ihm (sich) selbst das grösste Unglück über Hals gezogen. Man hielt ihn in Verdacht, ob er etwann von Frankreich oder den englischen Kronprätendenten oder denen Schweden subornirt (angestiftet) wäre und liess ihn gehörigermassen examiniren. Er leugnete aber, dass er *animum insidiandi* gehabt, bekannte, dass er nur damit betteln wollen und schickte an beyde hohe Potentaten (den Churfürsten von Hannover und den König von Polen) ein Deprecations (Abbitte)-Schreiben, hatte auch das Glück den 1. Februar 1715 aus der Gefängniß zu entkommen.«

»Jedoch bekam man ihn wieder beim Kopfe und da ist er am 20. Juli 1716 auf Allerhöchsten Kayserlichen Befehl nach Wien abgeführt worden, um künftig auf den Galeeren zu dienen, wohin sich solche Betrüger am besten schicken. Wiewol der Ruf erschollen, dass er unterwegs Mittel gefunden nebst einer Kuppel anderer Galeerenhuben sich der Fessel zu entschlagen und nochmalen davonzukommen.«

»Sonsten hat er sich vor (für) einen kaiserlichen Vasallen aus Krain ausgegeben, der unter dem jungen Prinzen Vaudemont als Feldjäger drei Jahre gelebt, nach dessen Tod unter seinem Regiment als Cornett und hierauf in Ungarn wider die Rebellen, unter dem Steinville'schen Cürassierregiment als Lieutenant und Generaladjutant gegen vier Jahr gedienet, er sei auch 1710 im April vom Römischen Kayser Joseph durch den damaligen Fürsten von Lamberg mit einer besonderen Depesche ganz allein nach Barcellona (zum Könige Karl von Spanien, nachherigen Kaiser Karl VI.) geschickt und ihm hievor durch den commandirenden General Graf Guido von Starhemberg und durch den Grafen von Herberstein Kayserlichen Vice-Kriegspräsidenten, alle Gnade versprochen

und er sodann wieder zurück mit Associirung (in Gesellschaft) des General Starhembergischen Secretary Durings depechirt eilends geschickt) worden.«

Ta Valvasor ali Premegg je slepár, kateremu je bilo morda ime Lehmberg; pozneje je pristavil to ime za plemiški nazivek imenu Premegg, da se je izdajal za plemiča kranjskega. Da bi uspeval še bolje, vzdal si je pozneje še ime slavnega našega zgodovinarja Valvasorja, o čegar imenitnosti je morda slišal za svojega bivanja v Ljubljani, kjer se je vsekakor nekoliko časa mudil v pustolovnem življenji svojem. V zgovoru se je skliceval, kakor se vidi, tudi na poveljujočega generala Gvidona grofa Starhemberga, ki je, kakor znano, delj časa bival v Ljubljani komtur nemškega viteškega reda, in na kavalirja Lamberga in Herbersteina, ki sta tedaj še imela posestva na Kranjskem.

P. pl. Radics.

»**Iz Crne Gore i Hercegovine**«. Uspomene vojevanja za narodno oslobodjenje 1876. Sa trideset i dve slike. Napisao A. Pajević. U Novom Sadu. Izdanie i štampa A. Pajevića. 1891. — Ta knjiga podaja na 456 straneh slikovite spomine o zadnji vojni leta 1876., katero je opazoval pisatelj na svoje oči. Vsega skupaj obseza 37 člankov; nekaj jih je bilo že natisnjenih v dnevnih srbskih listih, katerim je pošiljal Pajević izvestja s črnogorskih bojišč; nekatere članke pa je pisatelj prvič priobčil v tej knjigi, spisavši jih po dnevnih svojih beležkah. Na čelu »Uspomen« vidimo lepo sliko črnogorskega kneza Nikole, sicer pa je vtisnjenih v berilo še 31 slik, večinoma dobro pogojenih. — Knjigo priporočamo vsakomur, ki je zmožen srbskega jezika in si želi oživiti spomine na poslednje junaško vojevanje jugoslovansko. Dobiva se pri A. Pajevići v Novem Sadu po 1 gld. 20 kr.

Rovaš - raboš. V našem listu je bila že često omenjena staroslovanska navada, zarezovati račune in pogodbe na omajene palice. Ta navada se je najbolj ohranila v Bolgarih, kakor piše dr. Jireček v najnovejšem svojem delu »Das Fürstenthum Bulgarien«. Na Bolgarskem se zapisujejo vsi računi na rabuš, kateremu zaupajo več, nego popisnemu in s pečatom potrjenemu popirju. Vsak kmet ima pri županu shranjeno svojo »klečko« (palico), na kateri so zarezani občinski in državni davki. Takó ima tudi vsaka občina svojo »glavno knjigo« t. j. dolg drog z zarezi, ki naznanjajo, koliko plačujejo občani davkov. Dr. Jireček je videl leta 1883. v vasi Pazarel pri Sredci takšen občinski »arhiv«, sestojč od štirih glavnih drogov in blizu 250 paličic. Župan je védel na pamet, čegava je vsaka paličica, in tudi vsak kmet je poznal svojo po navpičnih in vodoravnih zarezah, ki so bile vrezane na nje gorenjem konci. Rabuši so vsi obrezani na štiri ogle. Na jedni strani je zarezano, koliko mora dotičnik plačati, na drugi pa, koliko je že plačal. Jireček misli, da so to tisti »znaki in zareze«, s katerimi so beležili Slovani, predno se je uvedlo pismo, in katerih se spominja starobolgarski menih Hrabr. Tudi srbski izraz porez za davek ima tisti izvor. Celo Turki so vzprejeli za davek besedo »kesim« od »kesmek« — rezati.

Jirečkova knjiga je jako zanimiva, ker opisuje tudi prebivalce, njih običaje in pesmi, duševno kulturo, ustavo in upravo ter najnovejšo zgodovino bolgarsko. Zato bodi priporočena onim našim čitateljem, ki se zanimajo za razmerje na balkanskem polotoku. — Dobiva se pri Tempskem na Dunaji in v Pragi.

S. R.

»**Gorski vienac**«, o katerem smo poročali v predzadnji številki, da je izšel v švedskem prevodu, preložen je sedaj tudi na bolgarski jezik. Prelagatelj P. Ivanov je sicer prevedel jedino izbrana mesta in izpustil dobro tretjino vsega izvirnika, vendar sta ti dve tretjini prevedeni izbornó; zlasti dikcija ni kár nič izgubila svoje lepote. Zatorej pravi kritika, da je bolgarski prevod mnogo boljši od nemškega Kirstejevega, čemur pa se ni čuditi, ako pomislimo, kako sta si podobna oba slovanska jezika.